

N:o 225.

Af herr **J. Nydahl**, om ändring af § 14 riksdagsordningen.

Under de senaste trettio åren har en politisk rösträttsreform oafbrutet stått på dagordningen i vårt land. Det kan icke heller förvåna, att så varit förhållandet. Antagandet af vår nuvarande riksdagsordning innebar väl en genomgripande förändring af de representativa formerna för vårt samhällsskick, på samma gång som det tillförsäkrade en viss medborgarklass det öfvervägande inflytandet på vårt offentliga lif, men det medförde deremot alls icke någon utsträckning af politiska rättigheter till samhällslager, som från det fulla medborgarskapet ditintills varit uteslutna. Det nya riksdagsskickets egentlige upphofsman erkände från början, att så var, och betecknade detta såsom ett »framtidself» hos det förslag till riksdagsordning, till hvars genomdrifvande han så väsentligt bidrog. Han begrep, att den stora massan af Sveriges folk icke i längden kunde eller borde hållas alldeles utanför afgörandet af sitt lands politiska angelägenheter, och han insåg nödvändigheten af eftergifter, emedan, såsom hans ord föllo, »det alltid hvilar en otrygghet öfver det samhälle, der en stor magt står utom den krets, inom hvilken rättigheterna finnas». Denna sanning, som af framsynte män länge varit insedd, har så småningom allt mer vunnit utbredning och erkännande. Den har också utan tvifvel stått mer eller mindre klar för de många, som under de senare åren velat bereda allt större skaror af myndige svenske män delaktighet i vården om fäderneslandets angelägenheter. Redan vid 1869 års riksdag väcktes frågan om en utsträckning af den politiska rösträtten, och man kan säga, att denna fråga sedan dess aldrig varit från den offentliga diskussionen afförd. Den har riksdag efter riksdag varit föremål för kamrarnas öfverläggningar, den har debatterats i pressen och på offentliga möten, och den har i synnerhet under de

senaste åren vuxit till i betydighet och vigt för att till sist blifva nationens *stora fråga*, af hvars snara och tillfredsställande lösning fäderneslandets lugna och fredliga utveckling beror.

Att så är förhållandet, borde äfven för den mest betänksamme hafva blifvit klart af den väldiga opinionsyttring, som för kort tid sedan i den mest lojala form frambars till statschefen och till regeringens främste man. Så mycket mer synes oss denna opinionsyttring bort hafva rätt till beaktande, som petitionärerna, utan att sjelfva framkomma med något förslag, måhända egnadt att söndra, inskränkte sig till att med afseende på både den politiska och den kommunala rösträtten i försynta ordalag påkalla regeringens initiativ till reformens genomförande på ett sätt, som åtminstone för den närmaste tiden kunde tillfredsställa nationens billiga anspråk.

Enligt vårt förmenande kunna ej heller dessa anspråk i längden afvisas, och om regeringen å sin sida, såsom hans excellens herr statsministern nyligen låtit oss veta, anser sig förhindrad att för den närmaste framtiden taga frågan om hand, så synes oss detta endast innebära en så mycket kraftigare uppfordran till representationen att å nyo upptaga densamma. Det går ej an att utan vederlag af allt för länge förhållna rättigheter på de orepresenterade samhällsklasserna kasta allt tyngre bördor, vare sig under formen af ökad värnpligt eller af en tullbeskattning, som tyngst drabbar dem, hvilka äro i saknad af politiska rättigheter. Vårt folk står för öfrigt för länge sedan så pass högt i bildning, rättskänsla och politisk mognad i jemförelse med andra folk, att det väl förtjenar att släppas fram till den magtutöfning, som ensam är i stånd att väcka ansvarskänslan, utveckla allmänandan och stärka kärleken till ett gemensamt fosterland.

En reform, som går ut på att i det fall, hvarom nu är fråga, efter hand råda bot för uppenbara orättvisor, kan enligt vår tanke icke innebära någon som helst fara för vårt samhälles lugna utveckling. Väl erkänna vi, att äfven en partiel rösträttsreform, sådan som vi vilja föreslå, för så vidt den skall vara *effektiv*, måste medföra i *någon mån* »en förändring af Andra Kammarens karakter och sammansättning» genom upptagande i representationen af ett och annat element, som förut varit för densamma främmande. Men om en den politiska magtens *totala öfverflyttning* från en samhällsklass till en annan, hvarmed man velat skrämman, kan det i en riksförsamling, der storstäderna med deras rörliga befolkning spelar en jemförelsevis blygsam roll, alls icke blifva tal. Hvad som deremot skulle ske och som vi just önska *mätte* ske, det är, att samhället ställes på en allt bredare grundval, derigenom att de förut

rösträttslöse efter hand upptoges såsom fullmyndige medborgare och sålunda gjordes solidariska med de samhällsmedlemmar, hvilka redan äro i besittning af full medborgarrätt. En dylik reform skulle icke betyda revolutionen, utan endast erkännandet af den utvecklingens lag, hvilken intet folk ostraffadt kan förbise.

Såsom ett förslag till politisk rösträttsreform, möjligt att genomföra och måhända motsvarande icke alltför långt gående anspråk, skulle vi under andra förhållanden acceptera det s. k. 500-kronorsstrecket utan särskilda garantier, på den grund, att ett dylikt förslag betecknar den ståndpunkt, som Andra Kammarens majoritet flera gånger förut intagit. Vid 1896 års riksdag öfvergaf emellertid kammaren denna ståndpunkt, vid hvilket förhållande vi för vår del icke anse oss hafva någon anledning att återupptaga nämnda förslag. Lämpligare synes oss då vara, att alla moderata reformvänner förena sig om ett annat förslag, som äfven flera gånger varit understödt Riksdagens pröfning, och hvilket, såsom bättre öfverensstämmande med grunderna för vår riksdagsordning, vunnit understöd af i vårt politiska lif framstående män — *det* nemligen, som låter vilkoren för åtnjutande af kommunal och politisk rösträtt med hvarandra sammanfalla. Motion derom väcktes oss veterligen första gången vid 1870 års riksdag, och sedan dess hafva motioner i enahanda syfte blifvit väckta 11 gånger, sista gången år 1896.

Genom det politiska rösträttsstreckets sänkning till det kommunala skulle visserligen ett något större antal valmän tillföras valmanscorpsen än genom tillämpning af ett 500-kronorsstreck (enligt 1885 års valstatistik mellan 40 och 50 tusen). Men då det öfverskjutande antalet komme att utgöras af *bofaste* män, hvilka inom valmanscorpsen skulle bilda en konservativ motvigt mot det mera *rörliga* arbetareelementet, så har äfven från konservativ synpunkt det förra sättet för reformens genomförande befunnits mera tilltalande än det senare. I detta afseende tillåta vi oss särskildt erinra om, att framlidne landshöfdingen Bergström i Första Kammaren vid tvenne tillfällen (den 6 maj 1891 och den 27 april 1892) uttalade sig till förmån för den politiska valrättens utsträckning till dem, som hafva kommunal rösträtt, om ock i samband med en framflyttning af gränsen för den politiska myndighetsåldern till 25 år, en inskränkning, som dock mycket bestämdt ogillades af en annan framstående konservativ ledamot af samma kammare.

Men äfven om man bortser från den nu antyddas effekten i konservativ riktning af den politiska rösträttens medgifvande åt de kommunalt röstberättigade, så skulle vid tillämpning af en sådan reform mängden nya valmän i och för sig icke blifva så stor, att den borde vara egnad

att ingifva ens de mera betäuksamma några synnerliga farhågor. Derigenom skulle, att döma af statistiken för 1896 års riksdagsmannaval, jemförd med den kommunala rösträttsstatistiken af 1892 och den stora undersökningen rörande den politiska rösträtten af år 1885 och senare, den politiska valmanscorpsen ökas från 7 à 8⁰/₀ till 10 à 11⁰/₀ af rikets hela folkmängd — eller om man, såsom sig bör, frånräknar dem, hvilka häftade för oguldna kommunalutskylder, från 6 à 7⁰/₀ till 9 à 10⁰/₀ af samma folkmängd; hvadan Sverige äfven efter reformens genomförande skulle på den politiska myndighetsskalan komma att stå efter de flesta af Europas konstitutionella länder.

Mot det politiska rösträttsstreckets nedflyttande till det kommunala har af konstitutionsutskottet den anmärkningen upprepade gånger framstälts, att, om valrätten till Andra Kammaren komme att hvila utslutande på kommunallag, den »derigenom blefve utsatt för möjligheten att förändras genom en enda Riksdags af Konungen sanktionerade beslut». Oss synes det emellertid, som om faran för en dylik förändring uti oträngdt mål icke vore synnerligen öfverhängande. Om den kommunala rösträtten äfven medförde valrätt till Andra Kammaren, skulle väl, menskligt att döma, en ifrågasatt jemkning af densamma blifva föremål för en omsorgsfullare pröfning än hitintills, hvilket sannerligen vill säga mycket, emedan klart torde vara, att den kommunala rösträttens ökade politiska betydelse också skulle snarare öka än minska Kongl. Maj:ts och Riksdagens varsamma betänksamhet.

En viktigare och mera befogad anmärkning än den nu berörda kan utan tvifvel göras mot det af oss förordade förslaget, nemligen den, att, då rösträtt i kommunala angelägenheter grundas på bestämmelser i bevillningsförordningen, hvilken kan ändras genom gemensam votering i begge kamrarna utan någon Kongl. Maj:ts sanktion, de politiska rättigheterna allt för lättvindigt kunde afhändas ett större eller mindre antal medborgare. Härvid bör man dock erinra sig, att samma anmärkning lika väl kan framställas ej blott mot antagandet af 500-kronorsstrecket, utan till och med mot nu gällande grundlagsstadganden rörande den politiska valrätten. Och om det i öfrigt erkännes vara en riktig tanke, att den politiska rösträtten bör hvila på samma grunder som den kommunala, så synes något afgörande skäl mot en reform i sådan riktning icke kunna hemtas från det påpekade förhållandet, att valrätten till Andra Kammaren derigenom blefve beroende af bevillningsförordningens föreskrifter angående bevillningsfri inkomst och egendom; ty nämnda tanke förutsätter visserligen icke för sin riktighet, att nuvarande censusbestämmelser för åtnjutande af kommunal rösträtt *oförändrade bibehållas*.

Ej heller kunna vi, med den erfarenhet, vi hafva af den svenska Riksdagens stora betänksamhet, föreställa oss, att den skulle utan synnerligen tungt vägande skäl företaga sådana förändringar i bevillningsförordningen, som komme att medföra några större rubbningar i grunderna för så dyrbara medborgerliga rättigheter som den kommunala och den politiska rösträtten.

På grund af hvad vi sålunda anført, tillåta vi oss föreslå,

att Riksdagen måtte såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 14 riksdagsordningen:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man.

Stockholm den 18 februari 1899.

J. Nydahl.

J. Persson.

S. J. Kardell.

E. Norman.

C. J. Hammarström.

Lars Eriksson.

J. Bromée.

J. Ericsson
i Vallsta.

J. Nordin.

A. F. Broström.

E. Eriksson.

A. V. Styrlander.

K. G. Karlsson.

Joh. Er. Nordin.

P. Norberg.